

Yttrande
Ärende 4
2024-09-24

M, D, L, KD

Yttrande – Redovisning av uppdrag att ta fram ett alternativt mått till Polismyndighetens lista över utsatta områden

Yttrande

Polismyndighetens befintliga lista har redan etablerat sig som ett centralt verktyg för att identifiera och prioritera insatser i områden med stora utmaningar, framför allt kopplade till kriminalitet och otrygghet. Ett alternativt mått riskerar att skapa parallella strukturer som försvårar det brottsförebyggande arbetet.

Det är problematiskt att lägga resurser på att utveckla ett nytt mått, särskilt när det redan finns etablerade verktyg som används av Polismyndigheten och andra aktörer. Exempel på detta är verktyget Embrace. Dessutom kan ett nytt mått bidra till en urvattning av prioriteringar, där fokus flyttas bort från de mest utsatta områdena. Vi bör i stället stärka samarbetet med Polismyndigheten och andra relevanta aktörer för att säkerställa att de insatser som verkligen behövs sätts in.

Göteborgs Stad bör i stället fokusera på att verktyg och metoder som redan finns används med god effekt.

Tilläggsyrkande

2024-09-20

Nr 4 (SLK-2023-01040)

Yrkande angående – Redovisning av uppdrag att ta fram ett alternativt mått till Polismyndighetens lista över utsatta områden.

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

1. Stadsledningskontoret får i uppdrag att se över om föräldraengagemang kan användas som ytterligare en variabel i analysmodellen, för att bedöma vilka områden som ska prioriteras för insatser - exempelvis genom närvaro vid kallade besök på barnvårdscentralen, föräldramöten, utvecklingssamtal och anhörigdagar.
2. Redovisning av kommunfullmäktiges uppdrag, givet i budget 2024, att ta fram ett alternativt mått till Polismyndighetens lista över utsatta områden, kan därefter antecknas och förklaras fullgjort.

Yrkandet

Sverigedemokraterna yrkar på att analysmodellen ska kompletteras med variabeln föräldraengagemang, då detta är en viktig faktor för att motverka utanförskap och stärka det sociala kapitalet i våra bostadsområden. Forskning visar att föräldraengagemang i skolan, såsom närvaro på föräldramöten, utvecklingssamtal och anhörigdagar, har en stark koppling till barns skolresultat och välmående. I områden där socioekonomiska utmaningar är stora, kan ökat föräldraengagemang vara ett viktigt verktyg för att förbättra livsvillkor och utbildningsresultat.

Att inkludera föräldraengagemang som en variabel i klusteranalysen skulle ge en mer nyanserad bild av de sociala faktorer som påverkar utvecklingen i våra stadsdelar. Det skulle också ge Göteborgs Stad möjligheten att i god tid rikta insatser mot områden där föräldrainsatser och skolnärvaro behöver stödjas, exempelvis genom föräldrastödjande insatser eller samverkan med skolorna för att öka föräldrarnas delaktighet.

Genom att lyfta fram föräldraengagemang får vi en djupare förståelse för hur vi kan stärka samhällsstrukturen, minska utanförskapet och på sikt förbättra utbildningsresultat och tryggheten i våra stadsdelar. Vi anser att detta bör vara en central del i analysmodellen och i stadens arbete för att skapa en mer jämlik och trygg stad för alla samt för att kunna förebygga kriminalitet och stärka social sammanhållning.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-08-23

Ärendenummer SLK-2023-01040

Handläggare

Lisa Jacobson Flöhr

Telefon: 031-368 03 59

E-post: lisa.jacobson.flohr@stadshuset.goteborg.se

Redovisning av uppdrag att ta fram ett alternativt mått till Polismyndighetens lista över utsatta områden

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

Redovisning av kommunfullmäktiges uppdrag, givet i budget 2024, att ta fram ett alternativt mått till Polismyndighetens lista över utsatta områden, antecknas och förklaras fullgjort.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har i 2024 års budget fått i uppdrag att ta fram ett alternativt mått till Polismyndighetens lista över utsatta områden. Stadsledningskontoret föreslår i detta ärende en analysmodell som kan utgöra ett underlag i bedömningen av vilka områden staden kan behöva prioritera eller utföra särskilda insatser i. Analysmodellen ger en god beskrivning av förhållanden som kan bidra till kriminalitet och otrygghet i ett område, framför allt socioekonomiska faktorer.

Stadsledningskontorets förslag på analysmodell består av en klusteranalys där det ingår socioekonomiska variabler och tillgänglighetsmått. Stadsledningskontorets bedömning är att variablerna i analysmodellen framför allt behöver utgöras av registerdata, samt att primärområdesnivå är den områdesindelning som är bäst lämpad för ändamålet. Samtidigt kan inte klusteranalysen ensam förklara ett områdes unika egenskaper. Det kan finnas statistik som kompletterar bilden av ett område, men som redovisas på en mer övergripande nivå. Analysmodellen kan med fördel användas för att få fram de områden där de socioekonomiska utmaningarna är som störst. Därefter kan andra uppgifter om ett områdes beskaffenhet, såsom lägesbilder över brott och otrygghet samt polisens lista över utsatta områden, komplettera bilden. Dessa bidrar med information som är viktig för stadens brottsförebyggande arbete. Oavsett vilken modell staden använder för att följa utvecklingen i olika områden, så behöver resultatet analyseras utifrån det syfte staden har med att beskriva områdena.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Den föreslagna analysmodellen medför inga ökade kostnader för staden.

Bedömning ur ekologisk dimension

Stadsledningskontoret har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

En mindre segregerad stad utan utsatta områden bedöms ha en positiv inverkan på alla göteborgare. Polismyndighetens lista över utsatta områden är ett relevant underlag i arbetet med att minska kriminalitet och förebygga brott, i synnerhet för polisens arbete. För staden behövs framför allt ett underlag som visar på hur de socioekonomiska förhållandena ser ut i olika områden. Forskning visar att boende i områden med socioekonomiska utmaningar har sämre skolresultat, utbildningsnivå, arbetsmöjligheter, hälsa och levnadsvanor samtidigt som de som växer upp i resursstarka områden får mer gynnsamma livsförutsättningar.

En analysmodell som grupperar områden med liknande förutsättningar och behov bör ge en bra bild över vilka områden staden behöver prioritera i arbetet mot utsatthet och utanförskap. Satsningar i dessa områden förväntas få en positiv påverkan på invånarna och bidra till förbättrade livsvillkor och ökad hälsa, ökad trygghet samt bidra till att förebygga kriminalitet. Analysmodellen gör det också möjligt att följa utvecklingen över tid. Att vända en negativ utveckling i ett område kan ta tid. Genomförda insatser kan förbättra enskilda individers och familjers socioekonomi men det får inte nödvändigtvis ett snabbt genomslag på gruppnivå. Oavsett vilken metod som används vid analysen av stadens områden, så bör viss försiktighet iaktas vad gäller de slutsatser som dras utifrån grupperingar av områden. Det finns alltid skillnader även inom områdena. Till exempel, även i områden med låg arbetslöshet kan det finnas personer som är långtidsarbetslösa och barn som lever i hushåll med låg inkomststandard.

Bilaga

Tabeller med utfall per primärområde

Ärendet

Kommunstyrelsen har i 2024 års budget fått i uppdrag att ta fram ett alternativt mått till Polismyndighetens lista över utsatta områden. I detta tjänsteutlåtande redovisas stadsledningskontorets förslag på analysmodell.

Beskrivning av ärendet

Uppdraget

Kommunstyrelsen har i 2024 års budget fått i uppdrag att ta fram ett alternativt mått till Polismyndighetens lista över utsatta områden. Måttet ska omfatta alla delar av Göteborg. I måttet ska bland annat socioekonomiska variabler, brottsutsatthet, tillgång till välfärdstjänster och tillgång till annan service utgöra variabler.

Av budgeten framgår att Polismyndighetens lista över utsatta områden är viktig, men att den inte utgör en fullständig beskrivning av de förhållanden som skapar otrygghet och kriminalitet i ett område. För att kunna analysera utvecklingen utifrån fler faktorer behöver Göteborgs Stad även använda andra mått eller index.

Bakgrund

Att mäta utsatthet och utanförskap

Det finns flera benämningar på områden som anses vara utsatta, exempelvis ”utanförskapsområden”, ”segregerade områden” och ”utsatta områden”. Olika myndigheter och aktörer tar fram begrepp och definitioner med olika metoder och för olika syften. Det gör att de olika områdesindelningarna inte alltid belyser samma aspekter av utsatthet. De olika definitionerna utgår från olika avgränsningar och olika storlek på områdena.

I regeringens långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation används begreppet ”områden med socioekonomiska utmaningar” för att beskriva områden som i jämförelse med riksgenomsnittet karaktäriseras av hög arbetslöshet och hög långtidsarbetslöshet, låg sysselsättning, hög andel personer som uppbär försörjningsstöd, bristande skolresultat och lågt valdeltagande. Även begrepp som prioriterade områden förekommer i vissa av Göteborgs Stads förvaltningar. Förvaltnings AB Framtiden använder sig av definitionen utvecklingsområden vilket avser de områden där de har bostäder och som polisen betraktar som särskilt utsatta.

Begreppet utanförskap används för att beskriva såväl fysiska platser som (grupper av) individer. Vad som ingår i begreppet utanförskap varierar och det finns ingen vedertagen och myndighetsgemensam definition. Exempel på aspekter som ofta ingår i begreppet är kriminalitet, otrygghet, svag arbetsmarknadsetablering, låg inkomst och svaga skolresultat.

Delegationen mot segregation¹ (Delmos) definierade områden med socioekonomiska utmaningar genom att använda indikatorer som andel förvärvsarbetande, andel lågutbildade, andel långtidsarbetslösa och andel med försörjningsstöd samt andel som varken arbetar eller studerar. Andra myndigheter som skapat ett socioekonomiskt index eller definierat olika områden utifrån olika grader av utsatthet är exempelvis Skolverket och Brottsförebyggande rådet.

¹ Myndigheten avvecklades 2022.

Vilken benämning som används är ofta kopplad till vilket syftet är med att skapa en områdesindelning men också till vilka indikatorer eller kriterier som används för att skapa indelningen. En beskrivning av utmaningar inom ett geografiskt område beror alltså på i vilken kontext indelningen används och vilken aktör som använder indelningen eller begreppet.

Tillgången till uppgifter på olika geografisk nivå styr analysmöjligheterna. Resultatet av analysen påverkas av vilken områdesindelning som används, storleken på områdena och var gränserna dras mellan områdena. Oavsett områdesindelning säger resultaten i en analys ganska lite om de enskilda individerna i respektive område. Det resultaten visar är framför allt likheter och skillnader mellan olika områden utifrån de egenskaper som undersöks. Det är viktigt att komma ihåg att ett område med till exempel en hög andel arbetslösa inte nödvändigtvis har flest arbetslösa i antal. Detta beror på att befolkningsstorleken i områdena skiljer sig åt.

Att analysera utvecklingen av stadens områden utifrån socioekonomiska variabler innebär att det kan ta tid innan en förändring syns. Mycket av den data staden har tillgång till, förutsatt att det inte rör sig om verksamhetsstatistik, släpar efter med cirka två år. Det innebär att den statistik som finns att ta del av under innevarande år redovisar hur förhållandena var två år tidigare. Det kan därmed ta tid innan förändringar i ett område kan mätas. Men det tar också tid att förändra stora samhällsstrukturer, det sker sällan från ett år till ett annat.

Utöver detta behöver en analys alltid göras av vad förändringarna kan bero på. Ett områdes förutsättningar påverkas av en mängd olika faktorer, bland annat socioekonomiska men också andra omständigheter. Det är ofta svårt att isolera en enskild orsak till en förändring eftersom många faktorer samverkar och påverkar varandra. Vissa förbättringar kan ske samtidigt som vissa problem förvärras, vilket kan göra det svårt att avgöra om förändringen totalt sett är positiv eller negativ. Det kan vara svårt att avgöra vilka insatser som haft vilken effekt, särskilt om dessa sker parallellt. Att det blir ”bättre” i ett område behöver inte nödvändigtvis betyda att befolkningen har fått högre inkomst och att fler är i arbete. Det kan också vara ett resultat av flyttmönster till och från ett område. Vid nyproduktion kan hushåll med annan bakgrund flytta in vilket har en påverkan på hur den aggregerade statistiken ser ut.

Polismyndighetens definition av utsatta områden

Polisens lista är till för att kartlägga och motverka kriminalitet i områden med socioekonomiska problem och kriminell närvaro genom att följa läget och upptäcka nya sårbara boendemiljöer som löper större risk att utvecklas till utsatta områden. Den utgår från lokalpolisområden och är främst ett polisiärt verktyg för att kunna göra fortsatta analyser samt prioritera åtgärder och resurser.

När polisen använder begreppen utsatt, risk- eller särskilt utsatt område avses bostadsområden där kriminella nätverk i olika grad har påverkan på lokalsamhället. Med utsatt i denna betydelse avses att de boende påverkas negativt, antingen direkt på grund av brottslighet eller extremistisk verksamhet eller indirekt genom de konsekvenser detta leder till såsom otrygghet och rädsla. Polisens definition ingår i deras nationella lägesbild som tas fram av underrättelseenheten vid Nationella operativa avdelningen (Noa) genom en analys av de områden som inrapporteras av Sveriges lokalpolisområden.

Analysen består av en bedömning av graden av utsatthet utifrån fyra kriterier:

- De boendes benägenhet att delta i rättsprocessen
- Polisens möjlighet att utföra sitt uppdrag
- Eventuella parallella samhällsstrukturer
- Extremism, främst våldsbejakande islamistisk extremism

Samtliga områden har också gemensamt att de har en låg socioekonomisk status.

Enligt Polismyndighetens bedömning 2023 är de utsatta områdena i Göteborg följande:

- Utsatta områden: Backa och Gårdsten
- Riskområden: Biskopsgården och Grevegården/Tynnered/Opaltorget
- Särskilt utsatta områden: Bergsjön, Hammarkullen, Hjällbo och Lövgärdet

Regeringsuppdrag att genomföra en fördjupad analys av utanförskap

I december 2023 gav regeringen Statistiska centralbyrån (SCB) och Boverket i uppdrag att genomföra en fördjupad analys av olika områdens förutsättningar, behov och problem kopplat till utanförskap. Genom analysen ska myndigheterna identifiera geografiska områden där utanförskapet bedöms vara särskilt stort, och som har särskilda behov när det gäller insatser från det offentliga. Analysen ska utgå från regionala statistikområden. Genom analysen ska områden med liknande förutsättningar, behov och problem grupperas på ett sätt som underlättar för regeringen och andra aktörer vid planering, utformning och genomförande av insatser med olika inriktning. Vid gruppering av områden ska faktorer som till exempel kriminalitet, bidragsberoende, trångboddhet, lågt demokratiskt deltagande, svaga skolresultat och svag arbetsmarknadsetablering beaktas. Myndigheterna ska dels identifiera områden där utanförskapet är särskilt stort genom att göra en sammanvägd bedömning av olika områdens förutsättningar, dels identifiera områden som har specifika behov utifrån enskilda faktorer.

Uppdraget delrapporterades i maj 2024 och av delrapporten framgår att SCB och Boverket har behövt göra vissa avgränsningar i analysen, då uppdraget ska genomföras under en förhållandevis kort tid samtidigt som det är komplext. Avgränsningarna handlar om att i möjligaste mån använda redan tillgängliga dataunderlag och minimera mängden nytt datamaterial. Tillgången till uppgifter på olika geografisk nivå styr analysmöjligheterna. I arbetet planerar SCB och Boverket att utgå från förekomst av problem i områden, för att i en fördjupad analys klustra områden utifrån problembild och områdets förutsättningar inklusive befolkningens sammansättning. I nuläget arbetar SCB och Boverket med att identifiera vilka data som ska användas och med att ta fram modeller för klustring. Uppdraget kommer att slutredovisas senast 2024-10-15.

Program och planer med koppling till detta uppdrag

Kommunfullmäktige har beslutat om ett antal program och planer som har kopplingar till detta uppdrag och som innehåller indikatorer för att mäta de styrande dokumentens måluppfyllelse. Flera av indikatorerna och den uppföljning som görs kan ge information om förutsättningar i olika delar av staden, framför allt när det gäller socioekonomi, trygghet och brottslighet. Uppföljningen av dessa styrande dokument kan vara en viktig komplettering till den analysmodell som stadsledningskontoret föreslår. Nedan följer en kort redogörelse för program och planer som är relevanta i sammanhanget.

Göteborgs Stads handlingsplan för att inga områden ska vara särskilt utsatta 2025

Planen är beslutad av kommunfullmäktige 2023-10-12 § 13 och syftar till att skapa förutsättningar för nämnder och styrelser att genomföra och utveckla insatser som på olika sätt bidrar till att utvecklingen i stadens särskilt utsatta områden vänds och att inga områden klassas som särskilt utsatta år 2025. Handlingsplanen utgår från Polismyndighetens definition av särskilt utsatta områden. Till handlingsplanen finns det indikatorer för att mäta måluppfyllelsen. Det rör sig bland annat om indikatorer som mäter resultat kopplade till barn och unga, till exempel gymnasiebehörighet, inskrivning på fritidshem och förskola samt andel barnfamiljer som har ekonomiskt bistånd. Utöver detta förekommer också indikatorerna trygghetsindex och samhörighetsindex. Samtliga indikatorer följs upp i just de särskilt utsatta områdena.

Förslag på Göteborgs Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa

I förslaget till program (ärendenummer SLK-2024-01235) ingår ett antal indikatorer för att mäta programmets måluppfyllelse. De flesta indikatorer ingår i Jämlikhetsrapporten 2023. I flera fall fokuserar indikatorerna på att följa och analysera de skillnader som finns mellan olika grupper baserat på exempelvis socioekonomi. Exempel på indikatorer är ojämlikhetsindex, tillit till andra i samhället, valdeltagande, långtidsarbetslöshet och trångboddhet. Ärendet bordlades i kommunstyrelsen till 2024-09-11.

Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program

För att följa upp om programmets aktiviteter bidrar till att nå det övergripande målet, att Göteborg ska vara en trygg och säker stad, följs ett antal indikatorer. Dessa är bland annat otrygghet, brottsutsatthet, narkotikabruk, anmälda brott och samhörighetsindex i bostadsområden. Utöver indikatorerna åtföljs målområdena i programmet även av ett antal exempel på nyckeltal. Nyckeltalen kan säga något om verksamheten och arbetssätten inom delmålen, men de kan inte i sig själva indikera utveckling av målen. För detta krävs en samlad analys.

Göteborgs Stads handlingsplan för att stoppa nyrekrytering, gängkriminalitet och utvecklingen av parallella samhällen

Målet med handlingsplanen är att nyrekrytering, gängkriminalitet och förekomst av parallella samhällen ska minska till år 2026. Till handlingsplanen finns indikatorer för att mäta måluppfyllelsen. Indikatorer och utgångsvärden är hämtade från polisens definition av särskilt utsatta områden i Göteborg, polisens cylindermodell samt polisens statistik över skjutningar och sprängningar.

Angränsande uppdrag och arbete i staden

Jämlikhetsrapporterna

Det jämlikhetsarbete som inleddes i Göteborgs Stad 2013 utgick från kunskapen att ohälsa i befolkningen grundar sig i ojämlika livsvillkor och att jämlikhet i hälsa ses som ett mått på ett samhälles sociala hållbarhet. Tre publicerade rapporter (2014, 2017 och 2023) visar på en ojämlik fördelning av hälsa och livsvillkor mellan olika grupper och områden i Göteborg. Samtliga rapporter innehåller statistik över bland annat socioekonomiska förhållanden fördelat på mellanområden.

Lägesbild brott och otrygghet Göteborg

Enligt lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete ska kommunerna minst vartannat år ta fram en lägesbild över brottsligheten i kommunen,

som ska utgöra underlag för beslut om åtgärder. Lägesbilden brott och otrygghet i Göteborg 2024 (ärendenummer SLK-2024-00359) bordlades i kommunstyrelsen till den 11 september 2024. I rapporten redovisas en mängd statistik över demografi och socioekonomiska förhållanden samt bland annat brott, otrygghet och tillit.

Lägesbilden omfattar ett urval av brottsfenomen och faktorer för otrygghet och har sin utgångspunkt i de fyra stadsområdenas lägesbilder samt andra kompletterande kunskapsunderlag. Syftet med lägesbilden är att samla kunskapen om den brottslighet och otrygghet som finns i Göteborg. Lägesbilden påvisar variationer mellan olika geografiska områden i Göteborg, dels vad gäller omfattningen av olika brottsproblem samt otryggheten i staden, dels vad gäller socioekonomiska faktorer som påverkar. Genom en samlad bedömning av var problemen är som störst, utvecklingen över tid och konsekvenserna av brott och otrygghet, fungerar lägesbilden som ett underlag för strategiska prioriteringar samt träffsäkra och effektiva åtgärder.

Budgetmål att bryta segregationen

Att bryta segregationen är ett mål i Göteborgs Stads budget 2024, som berör stadens samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Stadsledningskontoret stöttar förvaltningar och bolag i styrning och samordning för att staden ska nå målet. För att få veta något om utvecklingen och om de åtgärder som staden gör minskar segregationen, kan det finnas behov av att mäta och följa vissa indikatorer.

Riktlinje för arbetet med mänskliga rättigheter

Kommunfullmäktige beslutade 2024-04-25 § 157 att ge kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram förslag på en riktlinje för stadens arbete med mänskliga rättigheter, för att tillgodose rättigheter och erbjuda likvärdig service. Stadsledningskontoret arbetar för närvarande med att ta fram ett förslag som riktar sig till samtliga nämnder och bolagsstyrelser som kommer att redovisas för kommunstyrelsen under kvartal 4.

En central samordningsfunktion för Agenda 2030

Stadsledningskontoret har inrättat en central samordningsfunktion för Agenda 2030 för att stärka arbetet med jämlikhet, jämställdhet och mänskliga rättigheter. Funktionen har i uppdrag att samordna och stötta förvaltningar och bolag i arbetet.

Geografiska områdesindelningar

Val av områdesindelning, ofta i kombination med val av indikator, kan påverka vilket mönster som går att se i statistiken och därmed vilka slutsatser som kan dras. Göteborgs Stad använder olika typer av geografiska områdesindelningar i olika syften. Stadens områdesindelningar bygger på cirka 1000 basområden som i princip utgörs av kvarter. Dessa aggregeras till 96 primärområden som därmed ofta består av flera kvarter och där avgränsningarna görs av till exempel vägar eller naturliga barriärer.

De 96 primärområdena kan i sin tur aggregeras till 36 mellanområden. Primärområdena har tagits fram i syfte att skapa tillräckligt stora områden för att det ska vara relevant att ta fram statistik uppdelat per område men samtidigt vara tillräckligt nedbrutet för att utgöra underlag för insatser till befolkningen.

DeSO (demografiska statistikområden) och RegSO (regionala statistikområden) är två rikstäckande områdesindelningar som följer kommungränser och som SCB använder sig av i sin redovisning av statistik. RegSO består av aggregeringar av DeSO. I Göteborg finns 306 DeSO och 147 RegSO.

Syftet med områdesindelningen är i första hand att ha en rikstäckande indelning för statistisk uppföljning av socioekonomisk segregation. Områdesindelningen lämpar sig väl för att mäta och jämföra socioekonomiska förhållanden. Nackdelen är att områdesindelningarna är framtagna för att kunna göra jämförelser mellan kommuner över hela landet och inte mellan olika delar inom en kommun. De geografiska indelningarna är fasta och uppdateras inte. Det kan göra det problematiskt vid exempelvis en nybyggnation som kan påverka egenskaperna i ett område. Det innebär att det blir svårt att uttala sig om eventuella förändringar då det alltid kan finnas en risk att förändringen beror på yttre faktorer. Stadens egen områdesindelning uppdateras årligen för att justera för sådana förändringar.

Data som beskriver socioekonomiska och andra förhållanden

I uppdraget ingår att ta fram förslag på ett mått som innehåller socioekonomiska variabler men också andra variabler som beskriver hur tillgången till olika tjänster ser ut, och hur stor kriminaliteten är. Stadsledningskontoret redogör nedan för olika data som kan bidra till att beskriva socioekonomiska förhållanden och andra förhållanden som kan skapa otrygghet och kriminalitet.

Socioekonomiskt index

SCB och Delmos tog fram ett socioekonomiskt index som konstruerades utifrån registerdata och tre centrala indikatorer. Valet av dessa tre indikatorer är sammantaget en avvägning av tillgången till tillförlitliga årsuppgifter på individnivå och tidigare forskning kring centrala socioekonomiska indikatorer.

- Inkomst – Andel personer med låg ekonomisk standard (mindre än 60 procent av medianvärdet för disponibel inkomst per konsumtionsenhet).
- Utbildning – Andel personer med förgymnasial utbildning (ålder 20-64 år enligt svensk utbildningsnomenklatur).
- Arbetsmarknadsposition – Andel personer som har haft ekonomiskt bistånd i minst tio månader och/eller har varit arbetslösa mer än sex månader (ålder 20-64 år).

Myndigheterna tog även fram områdestyper som beskriver områdets olika socioekonomiska förutsättningar. De tre variablerna ovan bildar tillsammans ett index per RegSO-område. Utifrån indexvärdet klassas sedan varje område som en områdestyp på en skala mellan 1-5.

Segregationsbarometern

Segregationsbarometern är ett webbaserat uppföljningssystem som visar statistik med hjälp av indikatorer. Systemet gör det möjligt att mäta och följa indikatorer som har betydelse för den socioekonomiska boendesegregationen och dess utveckling på många olika geografiska nivåer: nationell nivå, länsnivå, kommunnivå, RegSO-områden och DeSO-områden. All data finns dock inte tillgänglig på lägre geografiska nivåer.

Segregationsbarometern innehåller 19 indikatorer som är centrala för att mäta och följa segregationens utveckling över tid. Indikatorerna utgår från sex prioriterade statistikområden:

- Socioekonomi
- Boende och samhällsservice
- Arbetsmarknad
- Utbildning

- Demokrati och civilsamhälle
- Hälsa

Varje statistikområde innehåller indikatorer som påverkar den socioekonomiska boendesegregationen. Indikatorerna kan brytas ner på olika bakgrundsvariabler. Inom statistikområdet socioekonomi finns fem indikatorer varav de flesta är gemensamma med SCB:s socioekonomiska index: disponibel inkomst; andel personer med låg respektive hög standard; andel personer med försörjningsstöd men utan övriga ersättningar; andel hemmaboende barn i familjer med låg inkomststandard samt utbildningsnivå. Inom statistikområdet boende och samhällsservice finns bland annat en indikator för andel boende per upplåtelseform. Det gäller typ av bostad (äganderätt, bostadsrätt eller hyresrätt), dess standard och dess läge. Indikatorns syfte är att beskriva fördelningen av andel boende i olika upplåtelseformer utifrån olika geografiska nivåer.

Tillgänglighetsmått

Tillgänglighetsmått kan beskrivas som ett betyg på tillgängligheten till fördefinierade geografiska målpunkter, platser eller områden. Stadsbyggnadsförvaltningen har tagit fram ett verktyg för att analysera hur tillgängligheten ser ut för ett visst specifikt geografiskt område i kommunen, för olika typer av målpunkter och för olika färdstätt. Hur bra eller dålig tillgängligheten är bestäms dels av individuella förutsättningar såsom tillgång till färdmedel, körkort, funktionsförmåga, dels av faktorer som är generella för området, till exempel hur samhället fysiskt är uppbyggt (markanvändning, lokalisering av målpunkter eller funktioner) och vilka möjligheter transportsystemet erbjuder. Verktuget berör i första hand den platsspecifika tillgängligheten där olika geografiska områdens tillgänglighet beskrivs. Data finns på primärområdesnivå.

Tillgänglighetsmått har tagits fram för totalt 12 olika typer av målpunkter, uppdelade i fem kategorier. För varje målpunkt har tillgängligheten beräknats med gång, cykel, kollektivtrafik och bil. De olika målpunkterna beskrivs nedan:

- Arbete och skola
 - Arbetstillfällen
 - Gymnasieskolor: kommunala och fristående
 - Grundskolor: kommunala och fristående
 - Förskolor: kommunala och fristående förskolor
- Service och handel
 - Vårdcentraler
 - Sjukhus
 - Livsmedelsbutiker
 - Köpcentrum
- Kultur och föreningsliv
 - Bibliotek
 - Kulturhus
 - Kulturskolor
 - Museer
 - Teatrar
- Kommunala platser för idrott och motion
 - Bad- och simhallar
 - Bollplaner

- Gym- och motionscentrum
- Gymnastiksal
- Ishallar
- Näridrottsplatser
- Sporthallar
- Utegyms
- Rekreation
 - Parker
 - Naturområden
 - Naturspots
 - Odlings- och koloniområden
 - Badplatser
- Transport
 - Kollektivtrafiknoder, platser med stort utbud av kollektivtrafik.

Med undantag för Mölndals sjukhus är endast målpunkter inom Göteborgs kommun medtagna i verktyget. Detta kan göra att tillgängligheten i områden som ligger på gränsen till andra kommuner i verkligheten är bättre än den beräknade.

Embrace

Embrace är ett systemstöd som Göteborgs Stad med flera andra kommuner använder för det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet. Systemet innehåller importerade data från Polismyndigheten men också data som rapporteras in av stadens förvaltningar och bolag, samt så småningom även andra samhällsaktörer. Den importerade datan från polisen innehåller anmälda brott som har skett på offentlig plats och inkommer till staden varje månad. Den data som förvaltningar och bolag rapporterar in själva innehåller händelser som skadegörelse, incident mot anställd, otrygg plats, otrygghetsskapande samling av personer och annat otrygghetsskapande som till exempel rån, våld och misstänkt narkotikahandling. Det är möjligt att hämta statistik från systemet på primärområdesnivå.

Eftersom Embrace ännu inte är implementerat i alla förvaltningar och bolag så används systemet i olika utsträckning i olika områden och av olika yrkesgrupper, vilket påverkar inrapporteringen och därmed blir inte statistiken av det staden rapporterar in tillförlitlig. Embrace visar dessutom endast brott som begåtts i det offentliga rummet.

Befolkningsundersökningar i enkätform

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför varje år enkätundersökningar (SOM-undersökningen) för att belysa hur samhället utvecklas över tid. SOM-undersökningen i Göteborg är en lokal SOM-undersökning som går ut till boende i Göteborg. Frågorna fokuserar på lokala satsningar, trivsel i staden och i det egna boendet, stadsmiljö och infrastruktur men också på upplevelse av trygghet. En betydande del av undersökningen görs i samverkan med Göteborgs Stad. Undersökningen är en postal enkätundersökning som även kan besvaras digitalt. I nuläget går undersökningen varje höst ut till totalt 5000-9000 slumpmässigt utvalda göteborgare mellan 16 och 90 år. Resultaten redovisas på stadsområdes- och mellanområdesnivå.

Brottsförebyggande rådet (Brå) genomför årligen den nationella trygghetsundersökningen (NTU) vars syfte är att undersöka människors utsatthet för brott, upplevelse av oro och otrygghet samt förtroende för rättsväsendet.

Undersökningen omfattar ett flertal brottstyper såsom misshandel, hot, sexualbrott, personrån, fickstöld, bedrägerier, nätkränkning och trakasserier. Insamlingsförfarandet sker genom post- och webbenkäter. Urvalet är slumpmässigt. Enkäten går ut till 200 000 personer mellan 16 och 84 år i hela landet. Svarsandelen är på 36 procent. Resultaten går att få fram på som lägst stadsområdesnivå.

Den nationella folkhälsoenkäten Hälsa på lika villkor (HLV) är en befolkningsundersökning om hälsa, levnadsvanor och livsvillkor som utförs av Folkhälsomyndigheten i samarbete med bland annat Västra Götalandsregionen. Syftet med undersökningen är att visa hur Sveriges befolkning mår och följa förändringar i hälsa, levnadsvillkor och livsvillkor över tid. Bland indikatorerna ingår också frågor om utsatthet för våld eller hot om våld, samt om rädsla för att gå ut ensam. Undersökningen genomförs vartannat år. I det nationella urvalet 2022 ingick 44 800 slumpmässigt utvalda personer över 16 år. Svarsfrekvensen var på 37,9 procent. Resultaten redovisas som lägst på mellanområdesnivå.

Stadsledningskontorets förslag på analysmodell

Måtten behöver utgöras av registerdata

Stadsledningskontorets bedömning är att variabler i en modell, som ska utgöra alternativ till Polismyndighetens lista, framför allt behöver utgöras av registerdata.

Stadsledningskontoret har tillgång till statistik från SCB över till exempel socioekonomiska variabler där data går att ta fram på primärområdesnivå. För att kunna se om situationen i ett område förändras, behöver indikatorerna vara desamma från år till år. Det förutsätter också att det kommer att mätas på samma sätt framåt i tiden för att resultat från olika år ska kunna jämföras rakt av.

Primärområdesnivå

Val av områdesindelning, ofta i kombination med val av indikator, kan påverka vilket mönster som går att se i statistiken och därmed vilka slutsatser som kan dras.

Stadsledningskontorets bedömning är att primärområdesnivå är den områdesindelning som lämpar sig bäst i en analysmodell. Primärområdena är framtagna av staden och består av flera kvarter där avgränsningarna utgörs av till exempel vägar eller naturliga barriärer. De är möjliga att justera om det finns behov av det, till exempel med anledning av nybyggnation. Samtidigt är det viktigt att områdena inte ändras för mycket eller för ofta om utvecklingen ska kunna följas. Primärområden innehåller tillräckligt många människor för att skapa ett bra underlag men är inte så stora att detaljer och variationer försvinner i analysen. Primärområden lämpar sig därför bra för att analysera socioekonomiska faktorer. Stadsledningskontoret bedömer att nästa nivå på områdesindelning, mellanområdesnivå, är för stor för den analys som behöver göras. Ett mellanområde kan rymma ett brett spann av till exempel inkomstnivåer, vilket gör att de skillnader i befolkningen som kan finnas inom området blir osynliggjorda. Primärområdesnivån fångar bättre ett områdes unika egenskaper.

Socioekonomiska variabler

Analysmodellen bör framför allt innehålla socioekonomiska variabler.

Stadsledningskontoret föreslår att fem variabler, som beskrivs nedan, används utifrån deras förklaringsgrad och vilka unika egenskaper de tillför i modellen. Samtliga är hämtade från SCB. Stadsledningskontoret har testat totalt 16 socioekonomiska variabler och bedömer att dessa fem variabler är tillräckliga för att beskriva socioekonomin i ett

primärområde. Att tillföra fler socioekonomiska variabler kommer inte att förändra resultatet då de i hög grad samvarierar. De mäter ungefär samma sak och tillför därmed inte något större analytiskt värde. Risken för att känna sig otrygg är enligt SCB:s delrapport² högre om man bor i ett låginkomstområde jämfört med ett höginkomstområde, varför de föreslagna variablerna även kan bidra till kunskap om ett områdes otrygghet.

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet (median)

I den disponibla inkomsten ingår alla inkomster. Det är dels inkomster av arbete, det vill säga lön och inkomst av näringsverksamhet, dels skattepliktiga transfereringar som sjukpenning, sjukersättning, aktivitetsersättning, föräldrapenning, A-kassa och pension, dels skattefria transfereringar som barnbidrag, bostadsbidrag, bostadstillägg, studiemedel, ekonomiskt bistånd och underhållsstöd. Dessutom ingår kapitalinkomster. Från summan av dessa belopp dras skatt, återbetalat studiemedel och utbetalat underhållsstöd. Indikatorn avser hushåll 20 år eller äldre.

Andel hemmaboende barn 0-17 år i hushåll med låg inkomststandard

Låg inkomststandard är ett absolut mått på fattigdom. Ett hushåll har låg inkomststandard om dess disponibla inkomst är lägre än baskonsumtionen. Baskonsumtion är en schablonkostnad för exempelvis mat, hushållsel, barnomsorg, hemförsäkring och lokala resor. Hänsyn tas till hushållets sammansättning och barns växelvisa boende.

Andel personer med ekonomiskt bistånd i minst 10 av 12 månader och/eller långtidsarbetslösa

Indikatorn är en kombinerad indikator som avspeglar hur stor andel personer som antingen hade ekonomiskt bistånd i minst tio månader under året och/eller har varit arbetslösa längre än sex månader. Indikatorn avser personer mellan 20–64 år.

Andel personer med eftergymnasial utbildning

Indikatorn redovisar andelen i befolkningen, 25-64 år, som har minst en eftergymnasial utbildning som högsta utbildningsnivå.

Andel hyresrätter i bostadsbeståndet

Statistiken baseras på lägenhetsregistret som är ett nationellt register över Sveriges bostadslägenheter. Upplåtelseformen utgår från ägarförhållandet och delas upp i äganderätt, bostadsrätt och hyresrätt. Med hyresrätt avses flerbostadshus med hyresrätt samt småhus med hyresrätt som ägs av andra än fysiska personer, dödsbon, bostadsrättsföreningar eller bostadsföreningar.

Boendesegregationen är främst socioekonomisk vilket innebär att personer med olika socioekonomiska förutsättningar bor i olika delar av staden beroende på vilka ekonomiska valmöjligheter de har. Människors välstånd påverkar möjligheten till bostad. Möjligheterna att träda in på bostadsmarknaden samt att äga en bostad är mer begränsade för finansiellt begränsade hushåll. I områden med mestadels hyresrätter finns inte samma möjlighet till bostadskarriär.

Tillgänglighetsmått

Stadsledningskontoret föreslår att stadsbyggnadsförvaltningens tillgänglighetsmått används som variabel i analysmodellen för att bedöma ett områdes tillgång till

² SCB – Fördjupad analys om utanförskap. Delrapportering av regeringsuppdrag 2024:1.

välståndstjänster och annan service. I tillgänglighetsmättet ingår närhet till arbetstillfällen, skolor, förskolor, sjukvård, handel, kultur, motion, rekreation och kollektivtrafik.

Klusteranalys

Stadsledningskontoret föreslår att en klusteranalys ska användas för att få fram ett underlag över vilka områden staden kan behöva prioritera eller utföra särskilda insatser i. En klusteranalys lämpar sig för denna typ av uppdrag som handlar om att identifiera grupper baserade på liknande egenskaper.

Beskrivning av metoden

En klusteranalys kan förklaras som en metod för att gruppera observationer som är lika varandra. Det är en process som sker i flera steg där ett eller flera steg utförs flera gånger till dess att ett resultat har uppnåtts i relation till syftet. I klusteranalysen identifieras grupper baserade på liknande egenskaper. Dessa egenskaper kan handla bland annat om fysisk form, intressen, eller som i detta fall, socioekonomiska förutsättningar. I ett inledande skede börjar man med samtliga observationer (i detta fall primärområden) och lägger stegvis samman dem i färre och färre kluster utifrån hur lika egenskaper de har. Utifrån vissa uppsatta statistiska riktlinjer avgörs hur många kluster analysen ska resultera i. En god riktlinje är att områden som ingår i ett visst kluster ska likna varandra mer än de områden som ingår i andra kluster, utan att det blir för många kluster.

I ett första steg behöver datan som ska ingå i analysen fastställas. Datan behöver vara relevant utifrån syftet, av god kvalitet och med möjlighet att vara jämförbar över tid och mellan geografiska områden. Många metoder för klustring är känsliga för skalnivån på datan, varför det är viktigt att standardisera all data innan den klustras så att dess inbördes förhållanden till varandra är på samma skala.

Faktoranalys

För att komma fram till vilka variabler som ska ingå i modellen kan en faktoranalys vara ett bra verktyg. En faktoranalys kan ses som en form av klusteranalys, men där huvudsyftet är att undersöka om variabler kan grupperas istället för områden. På så vis identifieras hur variablerna samvarierar med varandra. En faktoranalys är även ett bra verktyg för att få en uppfattning om hur robust modellen är, givet de variabler som ingår. I stadsledningskontorets modell har två faktorer identifierats utifrån de sex variabler som ingick i analysen: 1. socioekonomi och 2. boendemiljö. Faktor 1 som innehåller de fyra socioekonomiska variablerna är den enskilt viktigaste faktorn och förklarar 61 procent av variansen. De två faktorerna tillsammans förklarar 83 procent av den totala variansen.

Tabell 1 Faktoranalys av de sex variablerna

Variabler	Socioekonomi	Boendemiljö
Andel hemmaboende barn i hushåll med låg inkomststandard	0.92	
Medianinkomst per hushåll (disponibel inkomst per konsumtionsenhet)	-0.83	
Andel med eftergymnasial utbildning	-0.90	
Andel med ekonomiskt bistånd i 10 av 12 månader och/eller långtidsarbetslösa	0.97	
Andel hyresrätter i bostadsbeståndet		0.71
Tillgänglighetsmättet		0.81

Hierarkisk klustermodell – Ward's metod

Det finns många klustermodeller som går att använda för denna sorts analys. Exempel på modeller är stegvis klustring som är användbar för material som har en stor blandning av variabeltyper och k-medelvärdesklustring som är en populär metod om det på förhand är bestämt hur många kluster analysen ska utmynna i. Stadsledningskontoret föreslår en hierarkisk klusteranalys som är särskilt användbar när man på förhand inte vet hur många kluster analysen bör mynna ut i, vilket passar bra i detta fall. En hierarkisk klusteranalys börjar med att beakta alla områden som ett eget kluster och där man stegvis klustrar de områden som har flest likheter. Beräkningen av skillnader och likheter har i detta fall utgått från Ward's metod, som är särskilt användbar när man arbetar med numeriska skalor. Klustringen sker fram tills att enbart ett kluster kvarstår, som innehåller samtliga områden vilket i sig är ganska meningslöst för analysen. Av den anledningen används vedertagna statistiska riktlinjer för att få en uppfattning om optimalt antal kluster. Riktlinjerna styr när områden inte längre bör klustras och processen ska avbrytas för att på så sätt få ett meningsfullt antal kluster.

Övergripande resultat

Stadsledningskontoret har genomfört en klusteranalys enligt modellens beskrivning ovan. Analysen har genomförts på primärområdesnivå. Två primärområden (Arendal och Högsbo) har tagits bort ur analysen på grund av att områdena är industriområden och har en folkmängd på under 100 invånare. Totalt ingår därför 94 primärområden i analysen som har analyserats utifrån de sex variabler som nämndes tidigare. Datan som ingår i analysen avser 2022. Värt att nämna är att det är en stor spridning i utfallet av variablerna, som i sig är ett resultat av att det finns skillnader inom Göteborg. Tabell 2 visar på spridningen per variabel. Som ett exempel ligger området med högst andel i kategorin *Andel hemmavarande barn i hushåll med låg inkomststandard på 28 procent*, medan området med lägst andel helt saknar barn i hushåll med låg inkomststandard.

Tabell 2 Utfall per variabel

Variabel	Medel	Median	Min	Max
Andel hemmaboende barn i hushåll med låg inkomststandard	7,2 %	4,6 %	0 %	28,1 %
Medianinkomst per hushåll (disponibel inkomst per konsumtionsenhet) tkr	317	307	205	559
Andel med eftergymnasial utbildning	55,1 %	60,2 %	25,7 %	77,1 %
Andel med ekonomiskt bistånd i 10 av 12 månader och/eller långtidsarbetslösa	5,1 %	3,1 %	0,6 %	18,4 %
Andel hyresrätter i bostadsbeståndet	49,1 %	53,9 %	1,26 %	95,3 %
Tillgänglighetsmättet (1-5 där 5 är högst tillgänglighet)	3,5	3,7	0,8	4,5

De flesta variablerna (bortsett från hushållsinkomst och tillgänglighetsmått) redovisar andel i befolkningen, vilket gör att befolkningens storlek kan ha en väldigt stor påverkan på utfallet. Exempelvis har det minsta området en befolkning på 711 invånare och det

största en befolkning på 15 927. Ett högt utfall på exempelvis *Andel hemmavarande barn i hushåll med låg inkomststandard* behöver därför inte betyda att området har flest av dessa barn i antal, utan snarare att det i det området bor flest barn i hushåll med låg inkomststandard i förhållande till den totala populationen barn i området.

Utfallet av klusteranalysen visar att det optimala antalet kluster i Göteborg är sex. Det baseras på områdets inbördes likheter och skillnader, samtidigt som det ger ett överskådligt antal kluster. Nedan presenteras en tabell över antalet områden och antal individer i respektive kluster. Tabellen innehåller även klustrens genomsnittliga värden på variablerna. Det är viktigt att påpeka att detta är ett medelvärde bland områdena i respektive kluster och därför säger ganska lite om enskilda områdens specifika värden och ännu mindre om enskilda invånares värden. För att kunna göra det behöver man granska varje kluster för att analysera områdena och befolkningen.

Tabell 3 Beskrivande statistik för respektive kluster

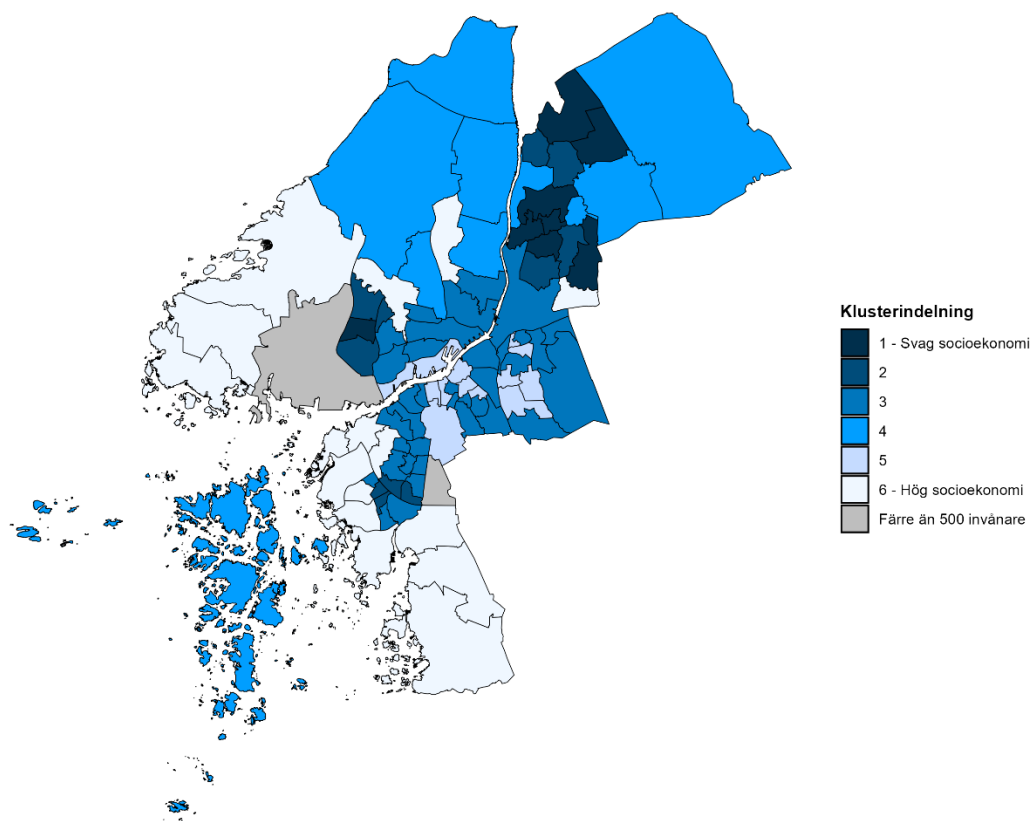
Kluster	Antal områden	Antal invånare	Barn i hushåll med låg inkomststandard	Hushålls inkomst (tkr)	Efter gymnasial utbildning	Ekonomiskt bistånd och/eller långtidsarbetslösa	Andel hyresrätter i bostadsbeståndet	Tillgänglighet
1	8	54 314	24,7 %	212	28,6 %	16,1 %	84,7 %	3,2
2	11	69 491	15,5 %	239	36,1 %	10,3 %	77,5 %	3,6
3	36	252 546	6,2 %	298	59,8 %	4,1 %	61,1 %	3,9
4	10	47 917	3,3 %	324	43,7 %	3,4 %	11,1 %	2,3
5	13	66 303	2,7 %	388	70,1 %	1,9 %	42,1 %	4,1
6	16	104 465	1,2 %	405	65,8 %	1,5 %	13,7 %	2,9

Kluster 3 är det enskilt största klustret, både sett till antalet områden och till hur stor del av Göteborgs befolkning som bor i klustret. I kluster 1 ingår Göteborgs socioekonomiskt mest utsatta områden och kluster 5 och 6 består av Göteborgs socioekonomiskt starkaste områden. De kluster som är mest lika varandra är 1 och 2 samt 5 och 6. I analysen prövades hur utfallet skulle se ut med färre kluster, i de fallen slogs kluster 1 och 2 ihop ett första skede och därefter 5 och 6. Även om kluster 1 och 2 är lika, är skillnaderna mellan dem stora nog för att motivera att de inte ska slås ihop. För vissa variabler förekommer stor spridning inom respektive kluster.

Nedan visas en karta över klustertillhörigheten i Göteborg. Områden i kluster 3 finns framför allt i centrala Göteborg medan områden i kluster 1 och 2 i huvudsak finns i Nordost och till viss del på Hisingen och i Sydväst.

Socioekonomiska kluster i Göteborgs stad

Primärområde indelat i kluster baserat på socioekonomi, år 2022

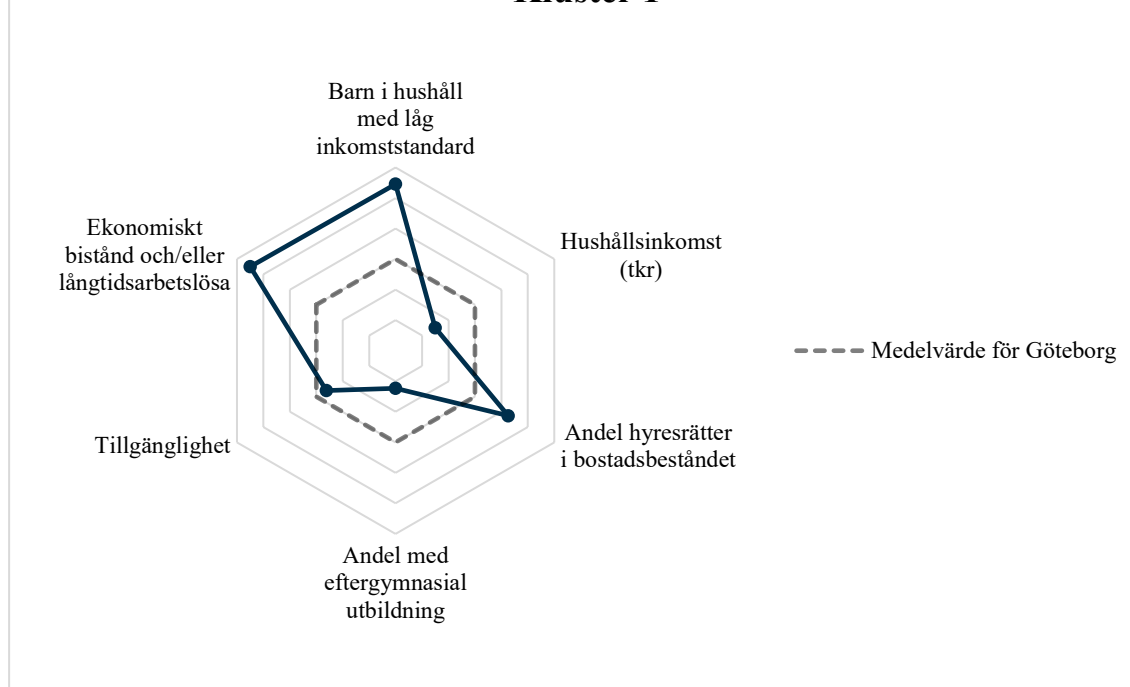
Källa: SCB, med bearbetning av stadsledningskontoret.
Stadsbyggnadsförvaltningen (tillgänglighetsmättet)

Genomgång av respektive kluster

Nedan följer en genomgång av respektive kluster. Varje avsnitt börjar med ett spindeldiagram som visar hur klustrets utfall står sig i förhållande till genomsnittet i Göteborg. I figurens hörn anges de sex variabler som ingår i analysen. Den prickade linjen visar genomsnittet för Göteborg för samtliga variabler. Den heldragna linjen visar utfallet för klustret.

Uppgifter för varje primärområde i respektive kluster återfinns i bilaga 1.

Kluster 1

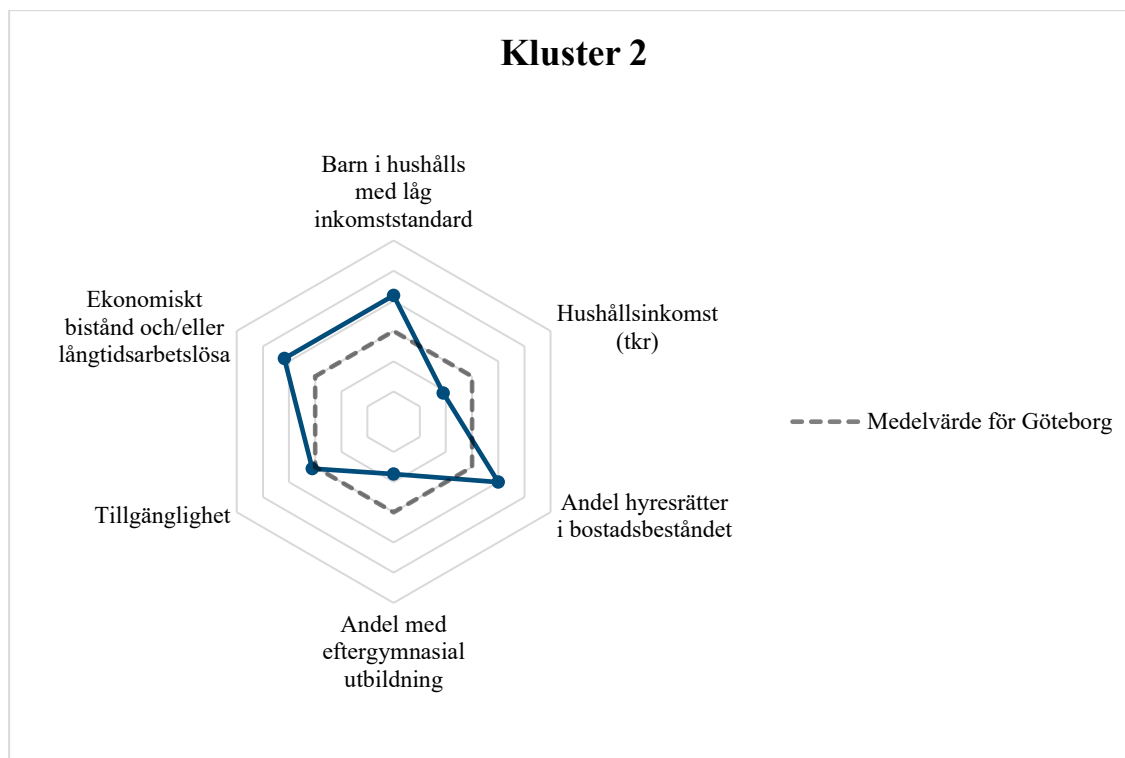
I kluster 1 bor 9 procent (54 314 individer år 2022) av Göteborgs befolkning. Klustret omfattar Göteborgs mest socioekonomiskt svaga områden. Här ingår totalt åtta primärområden:

- Eriksbo
- Hammarkullen
- Hjällbo
- Lövgärdet
- Norra Biskopsgården
- Norra Kortedala
- Rannebergen
- Östra Bergsjön

Samtliga områden bortsett från ett finns i stadsområdet Nordost. Områdena i klustret kännetecknas av en högre andel barn som ingår i hushåll med låg inkomststandard. Omkring en fjärdedel av barnen ingår i ett sådant hushåll. 16 procent av befolkningen i åldern 20-64 år är långtidsarbetslösa och/eller har haft ekonomiskt bistånd i 10 av 12 månader vilket är klart över genomsnittet i Göteborg. Den disponibla hushållsinkomsten per konsumtionsenhet är 212 tkr vilket är lägre än genomsnittet i Göteborg. Även andelen med eftergymnasial utbildning är lägre än stadens genomsnitt. 29 procent av befolkningen i åldern 25-64 år har en eftergymnasial utbildning. I detta kluster finns mestadels hyresrätter i beståndet, 84 procent av det totala beståndet. Tillgängligheten till service är något lägre än genomsnittet i Göteborg.

Samtliga områden som Polismyndigheten bedömer som särskilt utsatta återfinns i kluster 1 (Bergsjön, Hammarkullen, Hjällbo och Lövgärdet), men också Norra Biskopsgården som är en del av ett riskområde. Övriga områden i kluster 1 saknas på polisens lista.

Kluster 2

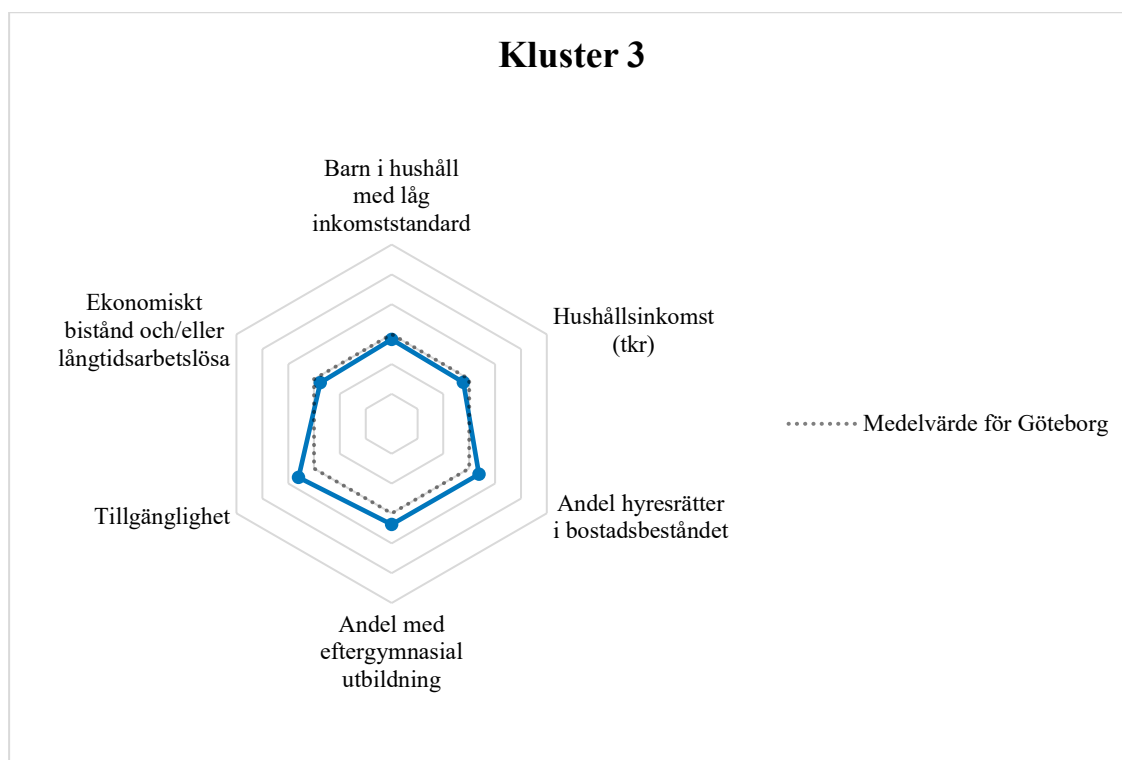
Kluster 2 utgörs också av socioekonomiskt svaga områden, även om dessa primärområden inte har lika svag socioekonomi som i kluster 1. Här bor 12 procent av Göteborgs befolkning (69 491 individer år 2022). Totalt utgörs klustret av elva områden:

- Angereds Centrum
- Frölunda Torg
- Grevegården
- Gårdstensberget
- Länsmansgården
- Skattegården
- Svartedalen
- Södra Biskopsgården
- Södra Kortedala
- Tofta
- Västra Bergsjön

Andel personer i långtidsarbetslöshet och/eller med ekonomiskt bistånd i 10 av 12 månader är 10 procent vilket är klart över genomsnittet i Göteborg men ändå en bra bit ifrån genomsnittet för kluster 1. 16 procent av barnen tillhör hushåll med låg inkomststandard vilket också är över genomsnittet. Här skiljer det sig något inom klustret då området med högst andel har 21 procent och området med lägst andel har 10 procent av barnen i hushåll med låg inkomststandard. Klustrets genomsnittliga hushållsinkomst per konsumtionsenhet är 239 tkr vilket är under genomsnittet i Göteborg. Andelen personer med eftergymnasial utbildning är 36 procent vilket också är under genomsnittet i Göteborg. Klustret ligger i linje med genomsnittet i Göteborg avseende tillgänglighet.

I klustret återfinns områden som också finns med på polisens lista: Gårdstensberget, Grevegården, Södra Biskopsgården och Västra Bergsjön. Gårdstensberget är en del av ett

utsatt område, Västra Bergsjön en del av ett särskilt utsatt område och övriga klassas som riskområden.

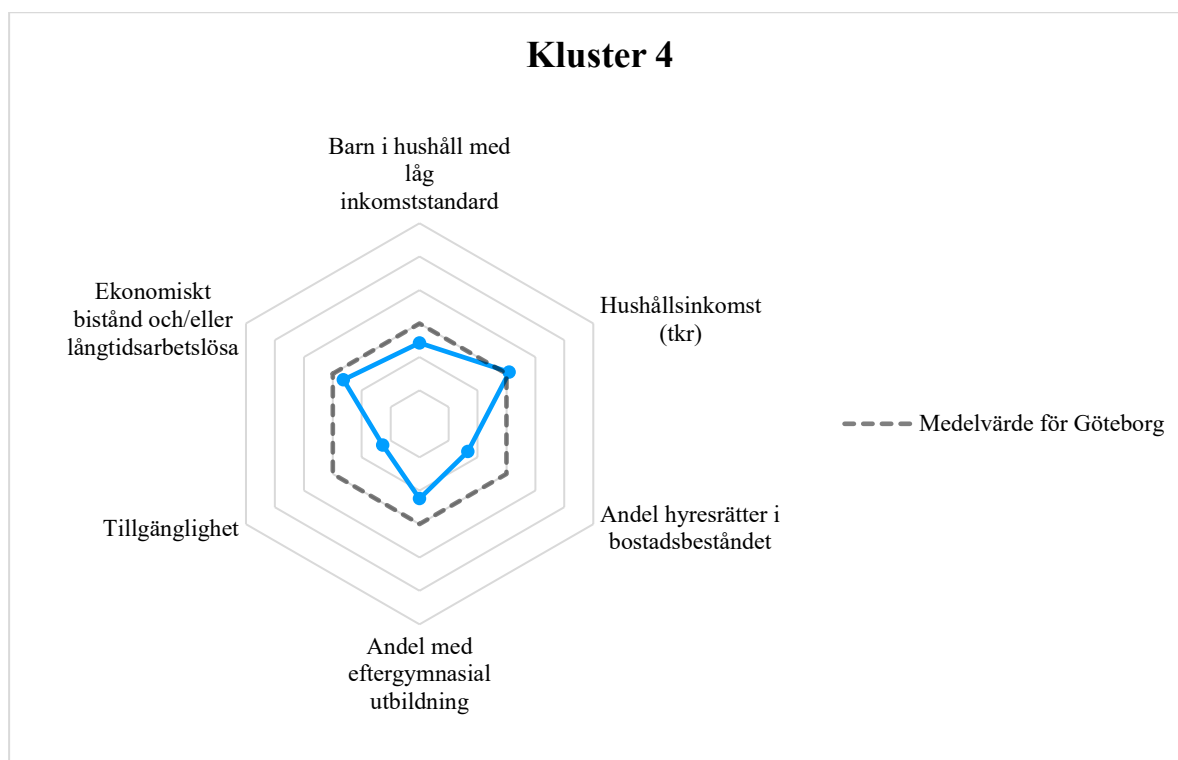

Kluster 3 utgörs av socioekonomiskt blandade områden. Det är framför allt områden i centrala Göteborg som ingår i detta kluster. Det är i detta kluster flest områden ingår (36) och flest personer bor (42 procent av befolkningen, vilket motsvarar 252 546 individer 2022).

Klustret präglas av en något högre variation mellan områdena, i synnerhet avseende utbildning och andel hyresrätter i beståndet. Utbildningsnivån i klustret är i genomsnitt 60 procent med eftergymnasial utbildning, vilket är något över genomsnittet i Göteborg. Eftersom det är ett stort kluster så varierar utbildningsnivån inom klustret från områden med 40 procent med eftergymnasial utbildning till områden med 75 procent med eftergymnasial utbildning. Andelen hyresrätter i beståndet ligger på 61 procent, vilket är något över genomsnittet i Göteborg, med en spridning mellan högsta noteringen på 88 procent och lägsta på 12 procent. Det är enskilda områden som sticker ut men som i övrigt delar klustrets egenskaper. Den disponibla hushållsinkomsten per konsumtionsenhet ligger något under genomsnittet i Göteborg på 298 tkr. Andel långtidsarbetslösa och/eller med ekonomiskt bistånd i 10 av 12 månader ligger på 4 procent vilket är något under genomsnittet i Göteborg. Andel barn i hushåll med låg inkomststandard är 6 procent vilket också är något lägre än snittet. Klustret har ett högre utfall än genomsnittet för staden på tillgänglighetsmättet och präglas generellt av god tillgänglighet.

Ett av primärområdena som ingår i detta kluster är Backa som enligt Polismyndigheten är ett utsatt område. Dessutom ingår Kannebäck och Ängås där delar av dessa områden bedöms som utsatta enligt polisens definition. Det kommer alltid att finnas områden som

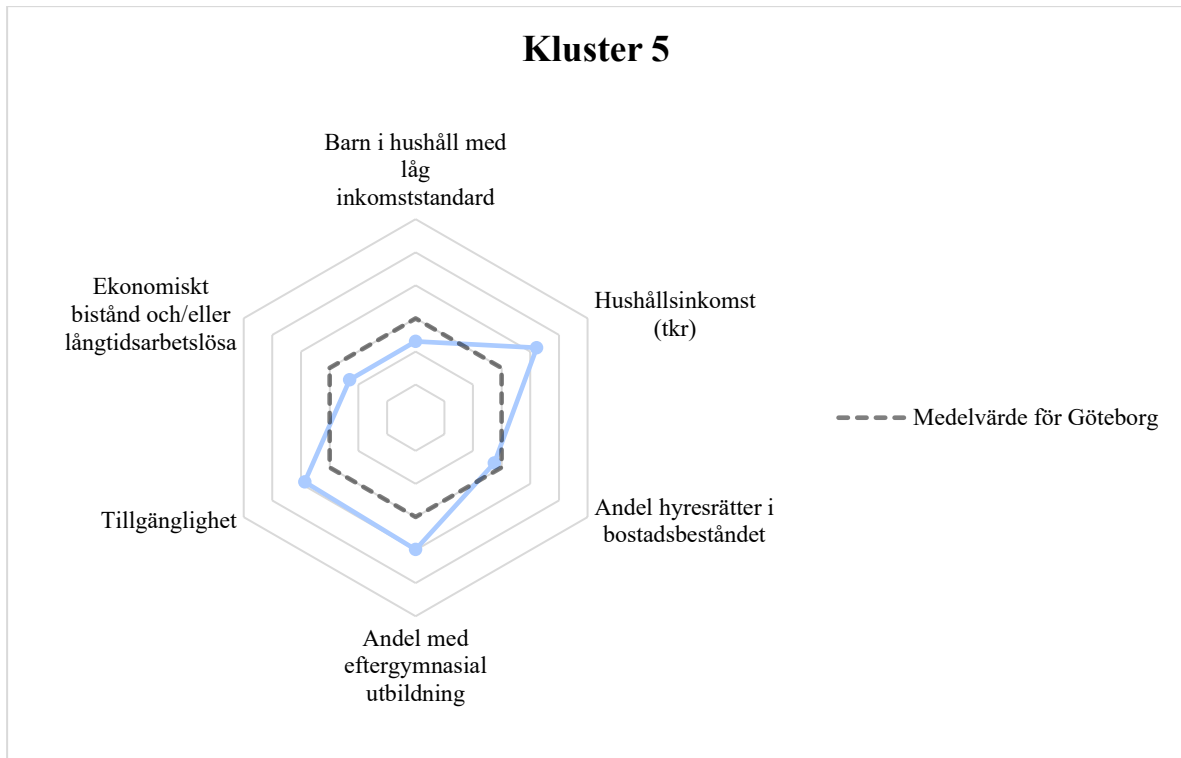
balanserar på gränsen mellan olika kluster där samma insatser kan behöva göras oavsett klustertillhörighet.

Kluster 4 utgörs av villaområden i Göteborg som inte är lika socioekonomiskt starka som primärområdena i kluster 6. Totalt ingår tio områden, mestadels på Hisingen och i Nordost. Även Södra skärgården ingår i detta kluster.

Det som kännetecknar kluster 4 är en väldigt låg andel hyresrätter i beståndet och en låg tillgänglighet. 11 procent av beståndet utgörs av hyresrätter vilket är klart under genomsnittet. Utfallet på tillgänglighetsmålet är 2,33 vilket också är klart under genomsnittet. Här ska dock tilläggas att områdena i detta kluster tillhör ytterkanten i Göteborg och i vissa fall har tillgång till utbudet i kranskommunerna (som inte ingår i måttet). I genomsnitt har områdena i klustret en god hushållsinkomst (cirka 324 tkr) i linje med genomsnittet i Göteborg. Andelen med eftergymnasial utbildning är 43 procent och något lägre än genomsnittet i Göteborg. Andelen långtidsarbetslösa och/eller med ekonomiskt bistånd i 10 av 12 månader är 3 procent och lägre än genomsnittet i Göteborg. Detsamma gäller barn som ingår i hushåll med låg inkomststandard där 3 procent av barnen ingår i ett sådant hushåll. Totalt bor cirka 9 procent av Göteborgs befolkning vilket motsvarar 47 917 personer (år 2022), i detta kluster.

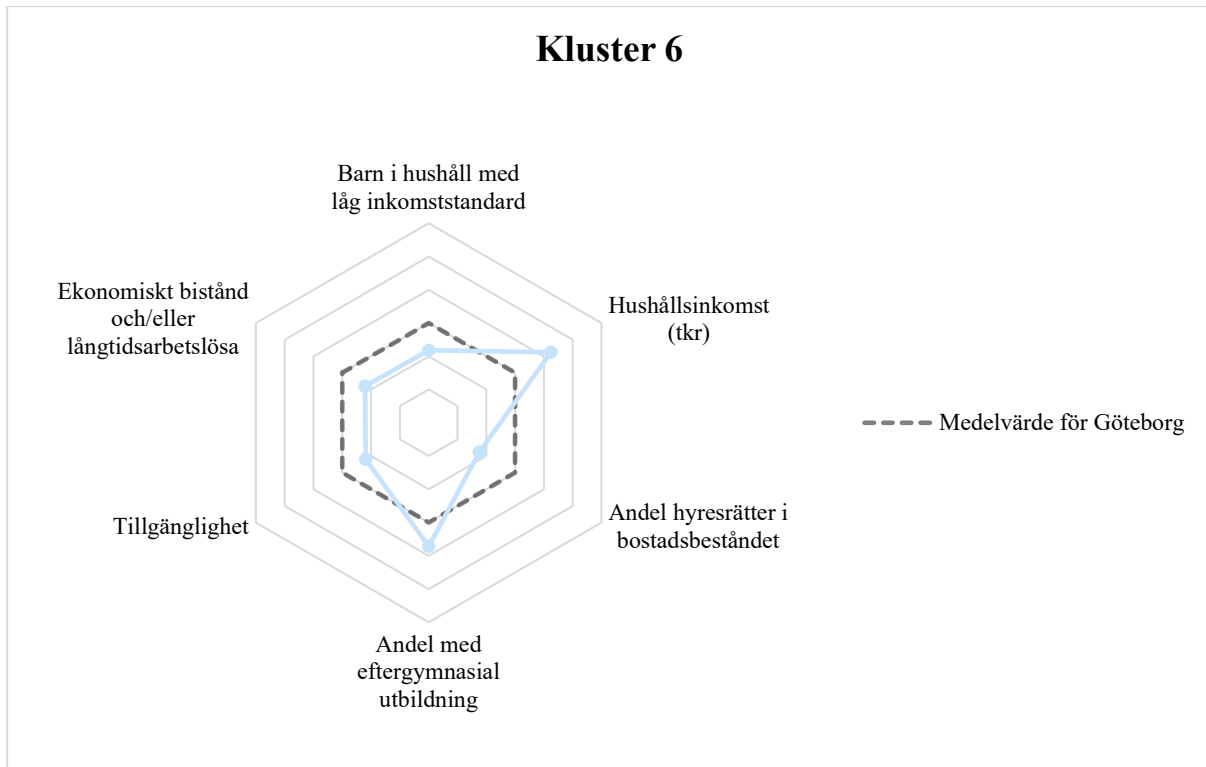
Kluster 5

Kluster 5 utgörs av socioekonomiskt starka områden i centrala Göteborg. Totalt ingår 13 områden i detta kluster.

Klustret har en disponibel hushållsinkomst per konsumtionsenhet på 388 tkr vilket ligger ovanför genomsnittet. Områdena präglas även av ett högt utfall på tillgänglighetsmättet och en hög andel med eftergymnasial utbildning. I klustret finns ett blandat bostadsbestånd, där 42 procent av beståndet utgörs av hyresrätter. Det förekommer dock viss spridning mellan primärområdena inom klustret. De områden som har högst andel hyresrätter i beståndet har cirka 58 procent medan områden med lägst andel hyresrätter har 23 procent. Områdena har en låg andel personer i långtidsarbetslöshet och en låg andel barn som ingår i hushåll med låg inkomststandard. Totalt bor cirka 11 procent av Göteborgs befolkning, i antal 66 303 personer (år 2022), i detta kluster.

Kluster 6

I kluster 6 ingår Göteborgs socioekonomiskt starkaste områden. Totalt ingår 16 områden i detta kluster. Majoriteten av områdena finns i Sydväst, men några finns även på Hisingen och ett område ligger i Nordost. Cirka 17 procent av Göteborgs befolkning bor i detta kluster, i antal rör det sig om 104 465 individer (år 2022).

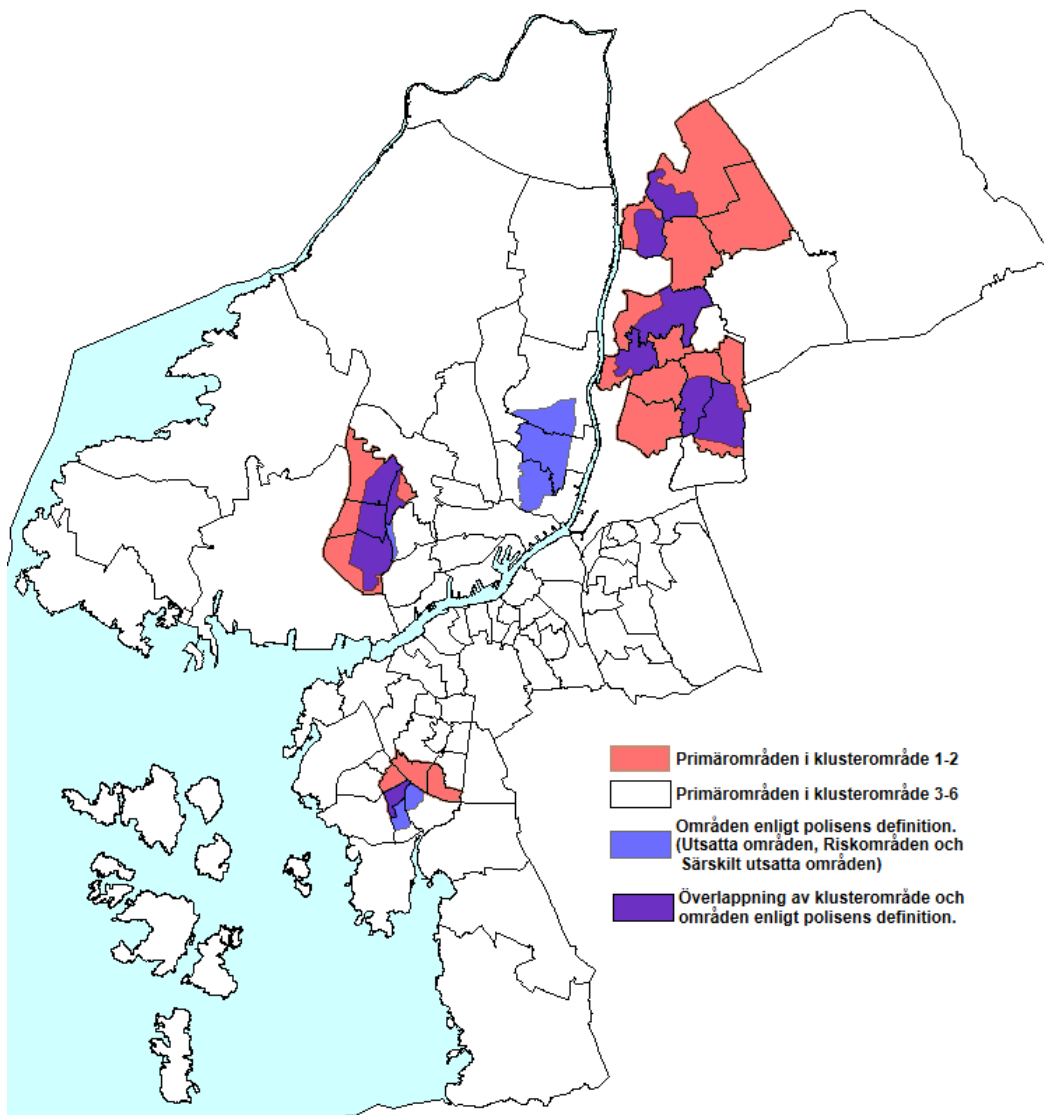
Klustret präglas av en hög disponibel hushållsinkomst per konsumtionsenhet på 405 tkr. Här finns det dock en stor spridning inom klustret, då området med den högsta noteringen ligger på 559 tkr och området med den lägsta noteringen ligger på 330 tkr. Klustret ligger över genomsnittet på andelen i befolkningen med eftergymnasial utbildning, även här är det en ganska stor spridning på mellan 53-77 procent. Det som skiljer sig åt mest mellan detta kluster och kluster 5 är utfallet på andelen hyresrätter i beståndet och tillgänglighetsmättet. Andelen hyresrätter i beståndet för detta kluster är 14 procent och utfallet på tillgänglighetsmättet är 2,96.

Jämförelse mellan kluster i analysen och Polismyndighetens lista över utsatta områden

Kartan nedan visar både de områden som är utsatta i olika grad enligt polisens definition och primärområden som ingår i kluster 1 och 2 i stadsledningskontorets analys. Kartan visar också vilka områden som överlappar varandra.

I nordöstra Göteborg stämmer polisens områden ganska väl överens med stadens områdesindelning. Dessa områden är enligt Polismyndighetens bedömning särskilt utsatta. I Hammarkullen, Hjällbo och Lövgärdet täcker polisens områden de bebodda delarna av primärområdena med samma namn. Samtliga ingår i kluster 1 där de primärområden som har de lägsta socioekonomiska förutsättningarna hittas. Det område polisen har avgränsat som Bergsjön består av två primärområden, Västra och Östra Bergsjön, där Västra ingår i kluster 2 och Östra i kluster 1.

I sydvästra Göteborg har polisen klassat området som de kallar Tynnered/Grevegården/Opaltorget som ett riskområde. Här sker en överlappning av primärområdet Grevegården som ingår i kluster 2. Den övriga delen av polisens område utgörs av delar av primärområdena Kannebäck och Ängås som båda ingår i kluster 3.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret har tagit fram ett förslag på analysmodell i form av en klusteranalys där det ingår socioekonomiska variabler och ett tillgänglighetsmått. Stadsledningskontorets bedömning är att denna modell kan ge en bra och tillförlitlig bild av olika områdestyper i Göteborg. Modellen kan utgöra ett underlag i bedömningen av vilka områden staden kan behöva prioritera eller utföra särskilda insatser i, då den ger en bra beskrivning av förhållanden som kan bidra till kriminalitet och otrygghet i ett område, framför allt socioekonomiska faktorer.

Modellen gör det också möjligt för staden att följa utvecklingen i områdena och kan vara ett stöd för förvaltningar och bolag i uppföljningen av insatser i prioriterade områden.

Att förändra stora samhällsstrukturer tar tid och det kan ta tid innan en förändring blir synlig på områdesnivå. Det behöver också göras en analys av vad förändringarna kan bero på. Ett områdes förutsättningar påverkas av en mängd olika faktorer, bland annat socioekonomiska men också andra omständigheter. Det är ofta svårt att isolera en enskild orsak till en förändring eftersom många faktorer samverkar och påverkar varandra.

Den föreslagna analysmodellen kan inte ensam förklara ett områdes unika egenskaper. De variabler som ingår i klusteranalysen behöver kunna redovisas på primärområdesnivå. Det kan finnas statistik som kompletterar bilden av ett område men som redovisas på en mer övergripande nivå. Analysmodellen kan med fördel användas för att få fram de områden som har den lägsta socioekonomin och minst tillgänglighet. Därefter kan andra uppgifter om ett områdes beskaffenhet komplettera bilden. Både Lägesbild brott och otrygghet och Polismyndighetens lista över utsatta områden bidrar med information som är viktig för stadens brottsförebyggande arbete. Oavsett vilken modell staden använder för att följa utvecklingen i olika områden, så behöver resultatet analyseras utifrån det syfte staden har med att beskriva områdena.

Som beskrivits i tjänsteutlåtandet mäts graden av brottsutsatthet och upplevelsen av otrygghet på flera olika sätt, främst genom olika befolkningsundersökningar. Data som kommer från enkätundersökningar av medborgarna görs i princip alltid baserade på ett urval av befolkningen. Detta urval behöver dels vara tillräckligt stort, dels vara slumpmässigt för att resultatet senare ska kunna generaliseras och representera befolkningen. Samtidigt är ofta bortfallet eller de som inte deltar i undersökningen inte slumpmässigt. Svarsfrekvensen är överlag låg och skiljer sig vanligtvis åt mellan olika områden. Det är heller inte möjligt att få fram data på primärområdesnivå. Utöver detta styr Göteborgs Stad inte över vilka undersökningar som görs, om de kommer att fortsätta göras och om frågorna kommer att ändras. Det gör att det är svårt att använda den typen av data i en modell som ska hålla över tid. Mot bakgrund av detta bedömer stadsledningskontoret att de beskrivna befolkningsundersökningarna inte bör användas i den föreslagna analysmodellen utan snarare kan utgöra komplement.

Stadsledningskontorets bedömning är att den data över anmälda brott som staden kan få tillgång till genom Embrace, inte ger en tillräckligt bra bild över brottsutsattheten eftersom den endast redovisar en viss typ av brottslighet, den som begås på offentlig plats. Att använda denna data i analysmodellen riskerar att ge en missvisande bild av hur tryggt eller otryggt det är för människor i olika områden.

Resultatet av det regeringsuppdrag som SCB och Boverket har fått att genomföra en fördjupad analys av utanförskap, förväntas kunna bidra till den samlade analysen av förhållanden i olika delar av staden, såväl socioekonomiska som andra. Oavsett vad som framkommer i den slutrapport som ska redovisas i oktober 2024, bedömer stadsledningskontoret att Göteborgs Stad behöver använda sig av en egen analysmodell som bygger på variabler och en områdesindelning som är anpassad utifrån stadens behov av analys, planering och uppföljning.

Stadsledningskontoret bedömer att det är möjligt att göra en analys enligt föreslagen modell årligen, för att staden ska ha tillgång till en så aktuell bild som möjligt. För att tillgänglighetsmättet ska kunna ingå i analysmodellen, behöver det säkerställas att stadsbyggnadsnämnden har i uppdrag att uppdatera måttets målpunkter och följa upp tillgängligheten med hjälp av det framtagna verktyget.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

Stadsdirektör

Bilaga 1 Tabeller med utfall per primärområde

Kluster 1							
Område	Antal invånare	Barn i hushåll med låg inkomststandard (%)	Hushålls-inkomst (tkr)	Efter-gymnasial utbildning (%)	Ekonomiskt bistånd och/eller långtids-arbetslösa (%)	Andel hyresrätter i beståndet (%)	Tillgänglighet (1–5)
304 Norra Kortedala	7 176	26,8	227 487	37,1	13,9	80,1	3,4
306 Östra Bergsjön	10 201	22,1	210 313	30,3	16,1	88,4	3,2
601 Lövgärdet	8 083	21,3	210 228	26,4	15,8	89,0	3,2
602 Rannebergen	5 215	23,2	221 528	27,2	17,2	77,9	3,1
606 Hammarkullen	8 134	27,8	205 518	26,7	17,4	79,6	3,4
612 Hjällbo	7 353	21,1	212 413	27,5	14,2	91,4	3,3
613 Eriksbo	2 727	28,1	205 234	25,7	18,4	81,7	3,1
701 Norra Biskopsgården	5 425	27,7	205 769	28,4	16,4	90,3	3,4

Kluster 2							
Område	Antal invånare	Barn i hushåll med låg inkomststandard (%)	Hushålls-inkomst (tkr)	Efter-gymnasial utbildning (%)	Ekonomiskt bistånd och/eller långtids-arbetslösa (%)	Andel hyresrätter i beståndet (%)	Tillgänglighet (1–5)
303 Södra Kortedala	10 130	17,7	236 966	41,2	11,2	77,7	3,5
305 Västra Bergsjön	8 022	21,4	222 779	32,9	11,6	75,4	3,2
508 Skattegården	2 694	10,6	273 310	38,2	6,3	95,4	3,8
513 Tofta	2 783	11,8	236 175	36,2	10,5	94,0	4
517 Frölunda Torg	7 875	16,8	238 082	45,2	10,0	81,5	4
520 Grevegården	4 523	15,3	236 694	35,9	10,3	82,0	3,8
603 Gårdstensberget	9 936	14,5	228 700	30,2	10,8	85,1	3,2
604 Angereds Centrum	4 756	14,2	252 931	34,3	11,7	44,9	3,8
702 Länsmansgården	5 926	18,7	241 259	31,8	10,7	76,2	3,3
703 Svartedalen	4 498	15,1	237 132	32,4	10,8	54,8	3,4
708 Södra Biskopsgården	8 348	15,3	233 083	39,8	9,5	86,3	3,6

Kluster 3

Område	Antal invånare	Barn i hushåll med låg inkomststandard (%)	Hushålls-inkomst (tkr)	Efter-gymnasial utbildning (%)	Ekonomiskt bistånd och/eller långtids-arbetslösa (%)	Andel hyresrätter i beståndet (%)	Tillgänglighet (1–5)
101 Kungsladugård	10 912	7,6	295 437	66,9	5,5	73,0	3,9
102 Sanna	2 863	9,7	261 066	63,1	4,8	78,7	3,8
103 Majorna	10 884	5,4	304 209	66,1	3,8	60,1	3,7
104 Stigberget	7 686	6,4	290 589	67,2	4,7	85,0	3,9
107 Haga	3 813	2,9	331 678	63,2	3,9	85,8	4,5
108 Annedal	4 242	4,3	342 377	68,8	2,2	63,0	4,3
110 Krokslätt	15 927	5,3	306 965	72,0	1,6	68,7	3,9
111 Johanneberg	8 308	5,9	307 718	73,5	1,6	64,4	4,2
112 Landala	4 876	4,3	287 112	63,6	4,3	87,8	4,4
113 Guldheden	10 667	4,8	296 271	75,1	3,6	63,0	3,9
117 Stampen	6 845	4,3	344 675	61,9	2,5	63,2	4,2
118 Heden	5 927	6,5	355 254	60,5	3,1	59,7	4,4
201 Olskroken	5 876	8,7	314 411	58,3	3,1	74,7	4,1
203 Bagaregården	3 557	6,6	326 792	65,2	4,2	41,4	3,9
204 Kallebäck	5 172	6,0	302 668	63,7	3,1	76,6	3,5
208 Lunden	11 789	4,4	326 286	66,0	2,1	66,8	4
210 Källtorp	9 541	6,8	323 579	65,7	2,8	52,9	4
211 Torpa	3 936	3,1	313 509	58,4	4,8	59,4	3,6
212 Björkekärr	9 252	4,8	302 537	69,0	3,0	59,9	3,6
301 Gamlestaden	11 816	9,1	285 248	59,4	4,9	55,2	3,9
402 Kvillebäcken	13 457	8,1	306 618	57,9	4,9	58,4	4,2
403 Slättadamm	4 229	2,6	307 022	53,5	4,2	44,2	3,8
410 Brunnsbo	7 516	7,7	283 535	46,4	6,7	67,9	3,4
412 Backa	8 257	11,4	269 750	41,1	7,5	50,2	3,5
414 Kyrkbyn	8 384	4,4	297 964	50,8	5,4	72,1	4
415 Rambergsstaden	10 571	7,0	286 525	58,1	5,2	56,5	4,3
507 Guldringen	2 450	2,8	286 061	47,6	3,0	35,3	3,7
509 Kaverös	4 489	8,0	285 363	64,7	2,8	34,1	3,9
510 Flatås	4 948	3,7	285 561	55,1	3,1	53,3	4
511 Högsbohöjd	4 842	8,8	276 083	60,2	5,1	85,8	3,8
512 Högsbotorp	8 137	8,2	276 405	62,4	4,3	69,0	4,2

514 Ruddalen	2 382	6,1	271 352	60,7	3,2	11,9	3,9
515 Järnbrott	4 304	5,9	295 870	52,6	4,5	57,4	3,8
518 Ängås	4 053	9,5	261 295	40,1	8,0	59,6	3,7
522 Kannebäck	3 249	9,7	263 589	46,1	7,4	57,8	3,7
709 Jättesten	7 389	3,0	289 210	48,3	5,3	46,5	3,7

Kluster 4							
Område	Antal invånare	Barn i hushåll med låg inkomststandard (%)	Hushålls-inkomst (tkr)	Efter-gymnasial utbildning (%)	Ekonomiskt bistånd och/eller långtids-arbetslösa (%)	Andel hyresrätter i beståndet (%)	Tillgänglighet (1-5)
405 Tuve	10 635	5,8	304 954	46,4	4,6	27,9	3,2
406 Säve	2 467	2,8	354 541	41,0	2,5	9,4	1,9
407 Kärra	10 635	1,8	324 445	44,7	2,0	5,4	2,9
408 Rödbo	1 044	2,1	356 355	38,6	2,4	8,6	1,3
413 Skälltorp	9 763	7,5	281 510	44,4	5,9	27,7	3,4
505 Södra Skärgården	4 699	1,6	339 472	61,0	2,0	11,3	0,8
605 Agnesberg	1 006	3,8	286 425	36,5	5,3	4,8	3,2
609 Linnarhult	711	4,2	314 297	34,8	5,5	1,8	2,6
610 Gunnilse	1 676	2,9	341 561	47,3	2,0	4,9	2,3
611 Bergum	5 281	1,3	344 203	43,0	2,4	9,9	1,7

Kluster 5							
Område	Antal invånare	Barn i hushåll med låg inkomststandard (%)	Hushålls-inkomst (tkr)	Efter-gymnasial utbildning (%)	Ekonomiskt bistånd och/eller långtids-arbetslösa (%)	Andel hyresrätter i beståndet (%)	Tillgänglighet (1-5)
105 Masthugget	11 315	2,3	330 100	72,7	2,0	37,6	4,2
106 Änggården	1 549	2,9	376 640	72,5	3,2	53,1	4
109 Olivedal	11 072	3,1	382 257	73,1	1,8	37,4	4,4
114 Lorensberg	1 807	2,8	432 195	65,0	2,3	58,2	4,5
115 Vasastaden	6 989	5,2	392 154	65,6	2,1	54,6	4,5
116 Inom Vallgraven	4 075	2,3	387 992	68,1	2,7	43,4	4,3
202 Redbergslid	2 739	3,5	338 533	69,7	2,1	43,9	4,1
205 Skår	4 614	0,9	466 957	74,4	1,4	33,6	3,8
206 Överås	2 478	3,0	436 566	73,1	1,2	41,4	4,1
207 Kärralund	3 290	2,8	382 072	74,9	1,6	35,8	3,9

209 Härlanda	1 600	2,4	381 707	68,7	1,9	37,9	4
416 Eriksberg	9 641	2,8	405 983	63,4	1,8	23,6	3,8
417 Lindholmen	5 134	2,0	335 224	71,3	1,5	47,6	4,1

Kluster 6							
Område	Antal invånare	Barn i hushåll med låg inkomststandard (%)	Hushålls-inkomst (tkr)	Efter-gymnasial utbildning (%)	Ekonomiskt bistånd och/eller långtids-arbetslösa (%)	Andel hyresrätter i beståndet (%)	Tillgänglighet (1–5)
302 Utby	6 329	1,3	340 231	64,1	2,1	23,7	3,3
404 Kärrdalen	5 281	0,9	360 010	60,2	2,0	4,0	3,2
409 Skogome	3 122	0,9	329 791	55,9	2,8	37,9	2,9
501 Fiskebäck	7 475	0,8	405 974	70,3	1,1	5,4	3,2
502 Långedrag	2 060	0,0	559 096	72,2	1,8	3,5	3
503 Hagen	5 745	0,7	414 788	73,7	1,6	24,9	3,4
504 Grimmered	4 352	1,1	414 267	77,0	0,9	4,6	3,4
506 Bratthammar	2 526	0,6	389 525	65,3	1,0	3,3	3,4
519 Önnered	3 941	1,7	368 735	61,4	1,3	17,4	3,3
521 Näset	6 108	0,9	432 344	69,1	0,7	4,1	2,8
523 Askim	12 490	4,2	353 575	60,4	3,3	42,4	3,3
524 Hovås	3 392	1,6	509 332	73,9	1,8	7,9	2,8
525 Billdal	14 362	1,8	407 489	70,6	1,3	11,8	2,6
704 Hjuvik	7 343	0,9	449 976	67,4	0,7	1,3	2,1
705 Nolered	10 894	1,4	352 268	53,3	1,5	21,6	2,7
706 Björlanda	9 045	0,9	405 780	58,6	1,3	5,5	2